

Ա Լ Ի Շ Ա Ն

(ԻՐ ՄԱՀՈՒԱՆ 25 ԱՄԵԱՑ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Նշված հիմնականում մեջ, սառնուրակ մարմարի մ'ետեւ, քառորդ դարէ ի վեր խորհրդաւոր լուծեամբ մը կը ննջէ Հ. Ալիշան:

Բաւ է լոկ ակնմարտ մը. իսկոյն առջեւ նիս պիտի կանգնի ճաշխարհիկ Հանճարիս հսկայ գործը՝ որ կը մղէ հանուր Հայու թիւնը սա միակ համոզման, թէ Ալիշան «ոչ է մեռեալ այլ ննջէ»:

Այո, իր հին անուանակիցներուն պէս դարաւոր չապրեցաւ մեր Նահապետը. ան չբոլորեց ամբողջ դար մը, բայց իր մէջ դարեր ամբարեց, դարեր կերտեց. ամբարեց եւ փառքի՝ յօգուտ յարաւանեց. Գաւառին եւ Հայրենի Գաղութեան:

Եւ որ շրթունք կարող է միտքը արթնայնապէս դրուատել Ալիշանի խորճեղը. որ միտք կարող է ցուցնել անոր մեծութիւնը:

Կազմող երկնապարզել ցոլքերն ու ձիրքերը: Ան պէտք չունի գովեստի. իր մշտախօս վկաններն են իրարու յաջորդող պանծալի նախնիք, մատենագիրներ, անձներ՝ որոնց շուրջ դեգերեցաւ ամբողջ կեանքովը. մշտախօս վկաններ դարձեալ թաւալորներ, իշխաններ ու դիւցազունք. մինչեւ ստուերի կամ փոշիներու տակէն անոր բըշովն ու գըշով լոյս աշխարհ եկող դէմքեր, որոնց հայրենեան մէկ ամենափոքրիկ կայծն իսկ բաւ եղաւ պրպտումի մղել գինքը, ցորքան անոր հայրենակարօտ սիրտը չէր դադարէր գոչելու:

Հայոց աշխարհիկ բոլոր իսկի չեմ մոռացել:

Ալիշանի սրտին ու մտքին մէջ ցոլացնի մեր տոհմի գաղափարներն նախկին ռահ-

վիրաները. անկկայ նախնի հարց հոգւո-
վը մնաւ, հայրենիքի շնչովն ապրեցաւ. այս
է իր խոստովանութիւնը.

**Մանկտիք, զիս Հայոց հողն ու շուր սնուցել
ես այն հողն ու շուր սըրտով եմ սիրել:**

Ան ուրեմն հրապուրչի պատմաւորները,
որոնք յաճախակի կը ստիպին մեր հայ
մտաւորականները՝ Հ. Ալիշանի բազմա-
գամծ մտքի փեթակին դռնակը զարնելու
եւ հոն ամբարուած նեկտարէն խնդրելու:
Եւ յիրաւի, չի կայ ընաւ բացառութիւն.
բանասէր ու պատմաբան, աշխարհագետ
ու մատենագիր, հմայօս ու լեզուագետ
հաւասարապէս բռնադատուած են անոր
հարուստ շտեմարանին, անոր ակնադրելին
դիմելու եւ խորհուրդ հարցնելու: Զէ՞ որ
հայութեամբ հետաքրքրուող օտարազգի
մտաւորականութիւնն իսկ ակնածանքով կը
դիտէ ու կը գնահատէ անոր պատկառ-
ազդու երկասիրութիւնները:

Այո, ամէն ինչ մեծ էր անոր մէջ. Եւ
ստուգիւ լուսամտորդն Մխիթարայ բուն
իսկ ակնկալած կրօնասէրն ու հայրենասէրն
էր Հ. Ալիշան, որուն փառքէն ոչ ոք պիտի
կարենայ ծաղիկ մը խլել. ոչ ոք պիտի կա-
րենայ արատ մը բերել անոր հոյակապ գոր-
ծին. ի գուր պիտի գոչեն նոյն իսկ ամպրոպը
եւ ամպեր. ի գուր՝ եւ ահագնագի նշան-
ներ...:

Հ. Ալիշան էր երէկ եւ է այսօր հայ
երկնքի ամենացայտուն երգիչը, Աւարայրի
պերճ Պլպուլը, որ իր շքեղ քնարի դաշ-
նակաւոր Նուագներով գեղեցիկ ու գեղ-
գեղեցիկ մեր բնաշխարհի հմայքն ու դէմ-
քերը, երկինքն ու երկիրը. դիւեց ու
ծովցեց հայորդիներու սրտերն ու հոգիները.
լացաւ ու լացուց հայրենի ծառաւ անցքերն
ու անձերը: Եւ այս ամէնուն վրայ՝ Ալիշան
կը գահակալէ իրեն ըսնաստեղծ, զի գիտ-
ցաւ մինչեւ իսկ դրոշմի իր տիրական ազ-
դեցութիւնը երէկուան եւ այսօրուան հայ
քերթորդներուն վրայ:

Արդ որ հայորդի պիտի չզգայ իր հոգ-
ւոյ ալքերուն մէջ խոր երախտագիտութիւն
մը՝ Հ. Ալիշանի մահուան այս 25 ամեակին
առթիւ. Պիտի լսուի մինչեւ իսկ Հայու-
թեան ականջին այն զգայուն յանձնարա-
րութիւնը՝ որ խնդիր մ'է լոկ.

Դուք Նահապետիս ասացէք Հոգեճց:

Այո, Հայր Ալիշան, առաջին փութացողը
Մխիթարեան Ուխտդ է, որ այսօր իր կող-
մանէ տոյն նուիրական խօսքիդ մէկէ ա-
ւելի նշանակութիւն կ'ուզէ տալ:

Ու մինչդեռ Միաբանութիւնս ի յիշա-
տակ իր չքնաղ Աստղին իբրեւ յարգադիր
սիրոյ ցոյց կը նուիրէ այս «ԲԱԶՄԱՎԷՊ»ը,
որուն անցեալ էջերը այնքան գեղեցկօրէն
զարդարուած են Հ. Ալիշանի բազմաթիւ
թանկագին գրութիւններով, կը կազմակեր-
պէ նաեւ ակադեմական հանդէս մը՝ որ
պիտի կատարուի Մայրաքաղաքի մէջ Նոյեմ-
բեր 28-ին:

Իսկ ինչ որ ամենէն աւելի նշանակալից
պիտի մնայ՝ հետեւեալն է.

Հ. Ալիշանի յիշատակին բացառիկ յար-
գանք մ'ընելու նպատակաւ եւ միանգա-
մայն դիւրութիւն ընծայելու համար Թէ մեր
ազգայնոց եւ Թէ օտար բազմաթիւ յար-
գողներու եւ համակիրներու՝ Միաբանու-
թիւնս որոշած է մերձաւոր յարմար առթիւ
մը կատարել Մեծահ Նահապետին նշխա-
րաց հանդիսաւոր փոխադրութիւնը կղզե-
կիս Գերեզմանոցէն վանքիս եկեղեցւոյն
գաւիթը, ի ներկայութեան վննետկոյ եւ
Խիտիի Հայ գաղութներուն, Մ. Ռաֆայե-
լեան վարժարանի աշակերտաց եւ այլ մաս-
նաւոր ներկայացուցիչներու: Իր նոր հան-
գըստարանին մէջ այնուհետեւ Հայրենիքի
փառքը երգող յուշարձանի մը ներքեւ պիտի
հանգչի Ազգիս սիրելի Նահապետը:

Յարգանքի եւ հիացումի այդ արտայայ-
տութեանց մէջ՝ հեռուէն քու սրտագին
մասնակցութիւնդ ալ պիտի տեսնենք, ո՞վ
դու փարեքի Հայոց Աշխարհիկ:

Հ. Ղ. ՏԱՅՏԱՆ

Հ. ՂԵՒՈՆԻ ԱՐԵԱՆ

Ո՛հ, թող մեռնի ծեր Նահապետ, մտնու տապան,
Այլ թող ել՞ծէ՛ ի տապանէն մոր հայաստան.

Նուսրէ. Հա. Գ.